

19 mei 1915

Berlijn, 18 mei. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Ten noorden van Ieper is het gisteren aan het IJzerkanaal bij Steenstrate en Het Sas rustig gebleven. Op de oostelijke oever van het kanaal zijn ten zuidoosten van Boezinge op enkele plaatsen gevechten geleverd, die nog voortduren.

Parijs, 18 mei. Officieel bericht van hedenmiddag (met weglating van het reeds in vorige berichten medegedeelde).

De Duitsers hebben bij de ontruiming van de stelling ten westen van het IJzerkanaal ongeveer 2000 doden achtergelaten en een groot aantal geweren.

In de afgelopen nacht hebben de Duitsers op de oostelijke oever van het kanaal een bijzonder hevige tegenaanval ondernomen, na de beschieting door het geschut en een bestoking met bommen. Zij zijn afgeslagen.

Parijs, 18 mei. Officieel bericht van vanavond: Het heeft sedert maandagavond onafgebroken geregend. Dichte mist heeft elk gevecht verhinderd. Zelfs het artillerievuur is zwak.

Londen, 17 mei. Vandaag is hier in het hoofdkwartier bericht ontvangen van een spannend luchtgevecht. Vanochtend vroeg werd een zeppelin, komende uit de richting Gent, boven de IJzer waargenomen in de nabijheid van Nieuwpoort. Vijf Engelse vliegtuigen stegen aanstonds op om er jacht op te maken. De vijand zag zich tegenover de overmacht genoopt met bekwame spoed te keren. De zeppelin werd echter door een bom aan het achterschip beschadigd. Toch kon hij door het mistige weer ontsnappen.

Stockholm, 18 mei. Tomson, de Engelse stafofficier, de tussenpersoon tussen het hoofdkwartier van French en dat van Joffre zegt, als ooggetuige, dat de strijd bij Ieper zo vreselijk was, dat de Engelse soldaten, bij de aanblik der met bloed bedekte gesneuvelden en gekwetsten, hun ogen met de handen bedekten om niets te zien. Velen vielen zelfs in onmacht.

Volgens een bericht uit Havre aan de Daily Telegraph is het Duitse vliegekamp te Gistel (ten noordoosten van Oostende) door de herhaalde aanvallen van Engelse en Franse vliegers geheel vernield.

Parijs, 19 mei. De officiële mededeling van hedenmiddag deelt mede, dat de mist, die alle gevechten onmogelijk heeft gemaakt, niet toeliet op verder dan 100 meter te zien.

In de nacht van de 18^e op de 19^e zijn ten oosten van de IJzer twee pogingen der Duitsers om aan te vallen, door het vuur van onze artillerie verijdeld. Op de rest van het front is op enige punten de artillerie aan het woord geweest.

20 mei 1915

Berlijn, 19 mei. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Ten noorden van Ieper hebben de gevechten op de oostelijke oever van het IJzerkanaal een voor ons gunstige loop genomen.

Aan de infanterieregimenten van het Belgische leger, die aan de slag bij de IJzer hebben deelgenomen, is het recht toegekend de naam IJzer in hun vaandel te plaatsen. Hetzelfde recht is toegekend aan de batterijen der 6^e legerdivisie en de 4^e en 5^e rijdende batterijen der 2^e divisie cavalerie. De 99^e batterij mag de onderscheiding "Staden" voeren.

De Belgische Legerbode bevat een artikel over het sluisstelsel van Nieuwpoort, dat sinds 4 november zulk een belangrijke rol heeft gespeeld in de verdediging van het IJzergebied. Het verbindt in waaivorm vijf kanalen met de havengeul van Nieuwpoort: de Vladslo-Ambachtsvaart, de Brugse Vaart, Nieuwerdammerkreek, de Veurne-Ambachtsvaart en het Veurnse kanaal. Op al die vaarten en kanalen komen bovendien tal van beekjes en sloten uit.

De plannen voor deze sluisen werden in 1876 vervaardigd door de ingenieur Pieter de Mey en de uitvoering der werken eiste 200.000 gulden. Bij het ontwerpen van die sluiswerken is nimmer gedacht, dat zij ooit zouden dienst doen om een onoverwinbaar waterfort te scheppen, waarop een modern leger zou stuiten. Het doel der sluisen was het zeewater te keren en het binnenwater te ondervangen en de gelijkmatige, geregelde afstroming van de Vlaamse riviertjes te bevorderen.

Thans hebben de uit een oogpunt van waterbouwkunde merkwaardige sluisen een rol gespeeld, die hen ook in de krijgskunde beroemd maakt. "De Duitse nederlagen op de IJzer – zegt het blad – hebben bewezen, dat zij niet alleen een moderne vesting waren tegen de overmachtige zee, maar ook tegen het machtigste leger dat ooit te been werd gebracht."

21 mei 1915

Van het westelijke gevechtsterrein.

Parijs, 20 mei. Avondbericht. Tussen Nieuwpoort en Arras blijft het terrein doorweekt en onbegaanbaar. Er is een scherp artilleriegevecht geleverd, waarin twee Duitse vliegtuigen zijn neergeschoten.

Parijs, 20 mei. Het persbureau geeft een uitvoerig officieel relaas over onze krijgsverrichtingen aan de IJzer, die, na het Duitse offensief tot staan te hebben gebracht, op 17 mei uitliepen op een volkomen teruggedrijven van de vijand. Men weet dat de Duitsers er op 23 april door het gebruik van giftige gassen in waren geslaagd een van onze territoriale divisies op de linkeroever van het IJzerkanaal terug te werpen. Van 23 april af werd de Duitse opmars gestuit, maar de gevechten tot zuivering van de linkeroever van het kanaal werden in de streek van Lizerne, Het Sas en Steenstrate voortgezet tot 17 mei. In deze gevechten vertoonden onze troepen, vooral de Zoeaven en de Algerijnse jagers, wonderen van moed, veerkracht en onverschrokkenheid tegenover een vijand die door het eerste succes werd aangemoedigd. De Duitse verliezen moeten geweldig zijn geweest, te oordelen naar het aantal lijken van Duitsers – een getal dat zich met meer dan twee cijfers laat schrijven – dat alleen tussen Steenstrate en Het Sas werd gevonden. Ook wij hebben verliezen geleden, maar wij hadden veel meer gewonden dan doden, en nog veel meer licht- dan zwaargewonden. Onze troepen hebben in een slecht begaanbaar modderig terrein vol poelen met bewonderenswaardige flinkheid gevochten en de Duitsers bloedige verliezen toegebracht.

De Duitse generale staf heeft dit drieweekse gevecht in zijn officiële berichten samengevat in deze enkele mededeling: “wij hebben onze vooruitgeschoven stelling op de westelijke oever van de IJzer ontruimd en onze strijdkrachten op de oostelijke oever teruggebracht.” Inderdaad hebben wij in een reeks verwoede aanvallen drie dorpen, vier versterkte linies en drie krachtige veldwerken ingenomen, enige duizenden Duitsers gedood en minstens drie regimenten vernietigd. Het ontruimen van die vooruitgeschoven stelling is dus voor het Duitse leger een bijzonder onaangename beweging geweest.

Bovendien is de geest onder de overwonnenen er niet beter op geworden. Op 15 mei hebben wij binnen de Duitse loopgraven salvo's horen afvuren, zonder dat ook maar een enkele kogel ons bereikte. Men heeft ons verzekerd dat het nodig geweest is een dertigtal manschappen die zich wilden overgeven neer te schieten om een voorbeeld te stellen. Diezelfde dag hebben wij een officier met zijn revolver zien schieten op manschappen die de handen ophieven.

Parijs, 21 mei. Officiële mededeling van hedenmiddag 3 uur:

Tussen Nieuwpoort en Arras blijft het terrein doorweekt en moeilijk bruikbaar.

De dag van de 20^e heeft zich daar een levendig artilleriegevecht gekenmerkt, in de loop waarvan twee Duitse vliegtuigen neergeschoten zijn, het een door de Engelse artillerie, het andere door de Franse.

Ten noorden van Ieper, ten oosten van het IJzerkanaal, hebben de Duitsers in het begin van de nacht van 20 op 21 een aanval beproefd tegen de Franse linies.

Zij slaagden er eerst in, er voet te krijgen, maar een dadelijk ondernomen tegenaanval heeft hen volkomen teruggedreven. Daarbij wonnen wij terrein buiten de vroegere stellingen van de Fransen.

De Fransen hebben 120 gevangenen gemaakt.

Berlijn, 21 mei. Het grote hoofdkwartier meldt officieel:

Ten noorden van Ieper hebben gekleurde Fransen 's nachts onze stellingen ten westen van het kanaal aangevallen. De strijd is nog aan de gang.

22 mei 1915

Parijs, 21 mei. Het avondbericht luidt:

Het weer is verbeterd.

Nadere berichten leggen nadruk op het gewicht van de nederlaag, door de Duitsers geleden in de aanval gedurende de nacht van 20 op 21 mei ten noorden van Ieper. Vijfhonderd lijken van Duitsers bedekten het veld. Wij namen 150 man gevangen en maakten een groot aantal loopgraafmortieren buit.

Parijs, 22 mei. Na de vooruitgang, die de Duitsers op 23 april met het misdadige gebruik van verstikkende gassen bereikten, is het offensief van de vijand op de linkeroever van het IJzerkanaal gestuit.

De aanvallen op Steenstrate en Het Sas waren bijzonder heldhaftig. Deze twee bruggenhoofden werden op de vijand veroverd na verwoede gevechten. Het aantal doden dat de Duitsers verloren, bedraagt meer dan 2000. De troepen vochten in een drassig terrein vol poelen met bewonderenswaardige vinnigheid.

Een officieel bericht van de Franse staf geeft een samenvatting van de strijd der drie laatste weken en deelt het volgende mede:

Van het westen van de IJzer brachten wij onze troepen naar de oostelijke oever over. De Fransen namen in een reeks van hevige gevechten drie dorpen, vier versterkte linies en drie sterke reduits en doodden duizenden Duitsers. Zij vernietigden tenminste drie

regimenten. Aldus moet men het opgeven van de Duitse stellingen verstaan, waarvan het Duitse communiqué melding maakt.

23 mei 1915

Parijs, 22 mei. Officiële mededeling van hedenmiddag 3 uur:

De aanvullende rapporten leggen nadruk op het belang van de tegenslag, die de Duitsers bij hun aanval in de nacht van 20 op 21 dezer ten noorden van Ieper geleden hebben.

Het aantal gevangenen, door de Fransen genomen, bedraagt 150.

De Fransen hebben verscheidene mijnwerpers genomen; meer dan 500 lijken van Duitsers zijn op het terrein geteld.

Londen, 22 mei. De ooggetuige in het Engelse hoofdkwartier schrijft over de strijd bij Ieper:

Op 13 mei werd de strijd voortgezet. Het geschut deed zich nog krachtiger horen dan tevoren, vooral tussen Ieper en de wegen van St. Juliaan en Menen.

De Duitsers voerden een krachtige infanterieaanval, ondersteund door geschutvuur, tegen onze stellingen ten noorden van Wieltje uit. Onze linie werd tijdelijk doorbroken, doch een onmiddellijk daarop ondernomen tegenaanval wierp de Duitsers terug met gevoelige verliezen. Onderwijl werd de linie hersteld.

Tussen Verlorenhoek en Ieper en de spoorweg naar Roeselare had onze linie een nog zwaarder geschutvuur te doorstaan. De vijandelijke infanterie heeft hier toch geen aanval met grote strijdkrachten ondernomen. Een tegenaanval onzerzijds stelde ons in het bezit van vroeger door de Duitsers genomen loopgraven.

Toen onze mannen naderden, nam een deel der Duitsers de vlucht. Onze hele linie kon toen vooruitrukken. De Duitse infanterie en reserves sloegen op de vlucht en hadden zwaar te lijden van onze artillerie en snelvuurgeschut.

Die nacht hebben wij onze linie hersteld op korte afstand achter de loopgraven die donderdag door de vijand waren vernield. De volgende dag ging rustig voorbij. Wij maakten daarvan gebruik om onze gewonden weg te voeren. Verkenningpatrouilles meldden, dat het terrein bezaaid was met gesneuvelde en gewonde Duitsers. Krijgsgevangenen verzekerden dat de verliezen der Duitsers de 13^e het zwaarst zijn geweest.

Voor een korte tijd eindigde hiermee de drieweekse slag bij Ieper, die van 22 april af met tussenpozen had geduurd.

In zuivere infanteriegevechten toonden onze troepen zich telkens de meerderen van de vijand. Herhaaldelijk bleek de Duitse infanterie, ondanks zijn dapperheid, het te moeten afleggen wegens gebrek aan geoefendheid, tucht en samenhang.

24 mei 1915

Parijs, 23 mei. Officiële mededeling van hedenmiddag 3 uur:

Ten noorden van Ieper hebben de Duitsers een tegenaanval ten oosten van het kanaal van Ieper beproefd, die niet slaagde.

25 mei 1915

Parijs, 24 mei. Op verscheiden punten tussen Steenstrate en Ieper hebben de Duitsers aanvallen gedaan na van verstikkend gas gebruik te hebben gemaakt. Die aanvallen zijn afgeslagen.

Londen, 24 mei. Maarschalk French meldt dat onze kanonnen heden drie Duitse batterijen tot zwijgen hebben gebracht. Eén werd er door rechtstreekse treffers vernield.

Ten oosten van Ieper hebben de Duitsers vanochtend vroeg infanterieaanvallen ondernomen onder dekking van giftige gassen. Hun artillerie schoot namelijk tegelijkertijd bommen met giftig gas af. Onze troepen waren genoodzaakt enige loopgraven te ontruimen. Op twee of drie plaatsen drong de vijand in onze linie door. De strijd duurt voort. Een deel van onze oorspronkelijke linie is al hernomen.

Parijs, 25 mei. Officiële mededeling van hedenmiddag 3 uur:

Tussen Nieuwpoort en Ieper levendige artilleriegevechten, die het gevolg waren van het werkdadige vuur van de zware Franse artillerie op de wegen bij Raversijde, ten zuidwesten van Oostende.

Na een hevig bombardement hebben de Duitsers een aanval beproefd tegen de weg van Langemark naar Ieper. Hij is dadelijk gestuit.

26 mei 1915

Berlijn, 25 mei. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

In Vlaanderen hebben wij gisteren onze aanvallen in de richting van Ieper voortgezet en de Vlaminghe Ferme, een kasteel ten noorden van Wieltje en Bellewaarde Ferme stormenderhand genomen. Wij zijn het dorp Hooge genaderd. In deze gevechten zijn 150 gevangenen en twee machinegeweren in onze handen gevallen.

Londen, 25 mei. Maarschalk French deelt mede:

Ten oosten van Ieper zijn gisteren tijdens een aanval, waarbij de Duitsers van verstikkende gassen gebruik maakten, enkele gedeelten van onze linie verloren gegaan en nog niet hernomen.

De hoeveelheid gas, door de vijand gebezigd, was groter dan ooit tevoren. Over een front van 5 mijl is gedurende 4 ½ uur gas uit cilinders verspreid. Onze linie is ook gebombardeerd met granaten, die verstikkende gassen bevatten.

Op sommige plaatsen steeg het gas tot 40 voet hoog. Een deel van onze linie is intact gebleven. Overal heeft de houding van onze manschappen aangetoond, dat met de nodige voorzorgen deze vorm van aanval kan worden weerstaan.

Berlijn, 26 mei. Officiële mededeling van het grote hoofdkwartier:

Een nachtelijke voorwaartse beweging van de vijand tegen onze pas veroverde stellingen ten westen van de dijk Bellewaarde is gemakkelijk afgeslagen.

Het aantal machinegeweren; dat de Engelsen afgenomen is, is tot 10 geklommen.

Een Belgisch regiment in de slag bij Nieuwpoort.

In het overzicht van de oktoberslag aan de IJzer is slechts terloops melding gemaakt van de strijd op de Belgische linkervleugel, een ontzaglijke worsteling, waaromtrent men tot dusver in het duister verkeerde, doch die later als slag bij Nieuwpoort op zijn minst gelijkwaardig zal worden beschouwd met die van Diksmuide.

Eerst thans, een half jaar na het plaatsgrijpen van die ontzettende worsteling, vernemen wij de eerste betrouwbare bijzonderheden, en wie zich de moeite neemt de communiqués van die dagen en de

verspreide berichten nog eens na te lezen, komt tot de bekentenis, dat wij wel pover zijn ingelicht geweest omtrent de grote gebeurtenissen van de dag. Men doet bij het kennismaken met de bronnen de overtuiging op, dat juist in de dagen, gedurende welke algemeen vermoed werd, dat het gedecimeerde en uiteengeslagen Belgische leger ergens in Noord-Frankrijk herstel zocht, dit leger niet alleen de meest hardnekkige gevechten leverde, doch wellicht de meest roemrijke bladzijden schreef van heel de geschiedenis van de wereldoorlog.

Ten einde het overzicht van de IJzerstrijd volledig te doen zijn, laat ik hier thans een beschrijving volgen van de strijd in de verdedigingssectoren van Nieuwpoort, daarbij in het bijzonder de verrichtingen volgend van een bepaald infanterieregiment, zoveel mogelijk met terzijdestelling van de artillerieondersteuning, waarvan een afzonderlijk overzicht zal worden gegeven.

Wanneer men de geschiedenis van de slag bij Nieuwpoort op dezelfde wijze weergeeft als die in de sectoren van Diksmuide, vraagt het zevende linieregiment het eerst de aandacht, welk regiment in de gevechten van 19 tot 24 oktober alleen reeds 18 officieren en 600 soldaten aan doden alleen in de slag liet, zonder de gewonden en vermisten te tellen. Ik maak bij dit overzicht nog steeds gebruik van de officiële gegevens in een afdeling van het ministerie van oorlog bewerkt en die als officieuze beschrijving van de eerste IJzerslag stuksgewijze ten behoeve van de Belgische soldaten in de *Courrier de l'Armée* gepubliceerd worden.

Terwijl de Duitsers sinds 16 oktober een schier onweerstaanbare druk oefenen op de linie Mannekensvere-Schoorbakke-Keiem-Beerst-Diksmuide, werd terzelfder tijd een omvangrijke poging gedaan om langs het kanaal Passendale-Nieuwpoort de Belgische

linies tussen St. Joris en de duinen te doorbreken, ten einde Nieuwpoort in te nemen.

De inrichting van de verdedigingslinie geschiedde sinds de nacht van 13 op 14 oktober. In die nacht had het 7^e linieregiment (samengesmolten met het 27^e), onder commando van kolonel Delobbe, bevel ontvangen de IJzer te bezetten tussen de mijlpalen 1 en 5, en te St. Joris aan de overzijde der Eendrachtsbrug (in de weg van Mannekensvere tegenover St. Joris) een bruggenhoofd aan te leggen over de afstand van paal 5 tot aan de Rodepoorthoeve. Terwijl de genie de Eendrachtsbrug ondermijnde, kwamen de 25^e, 26^e en 27^e batterij (van de 7^e gemengde brigade) op de rechtervleugel stelling nemen.

Het eerste deel der opdracht luidde: het bruggenhoofd tot het uiterste verdedigen tot op het ogenblik dat de 1^e legerdivisie geheel over de IJzer zal zijn getrokken.

16 Oktober was dit gedeelte der opdracht volvoerd en die dag kon het zevende regiment geheel op de linkeroever post vatten met slechts twee hoofdwachten oostelijk van de rivier, de ene te Mannekensvere, de andere meer noordelijk. Tevens werd die dag het verdedigingsfront voor dit regiment ingeperkt tot het gebied tussen mijlpaal 1 en 4.

Schermutselingen met vijandelijke voorhoeden hadden die dag reeds plaats in de richting van de weg Slijpe-St. Pieterskapelle, doch het regiment nam zijn gewijzigde positie in zonder veel moeite. Toen men echter in de loop van de dag aan de infanterie de morele steun wilde verlenen van een batterij, kon de 27^e, die nog slechts over drie stukken geschut beschikte, zich niet dan met de grootste moeite bij de loopgraven ter hoogte van de Kolethoeve opstellen.

Terwijl deze batterij oprukte, werd zij ontdekt en door de vijandelijke artillerie zo hevig onder vuur genomen, dat stuk na stuk moest worden overgebracht. Dit gelukte, doordat de beide andere batterijen van de stelling bij de Ketelensdammebrug (over de Noordvaart) uit de vijandelijke artillerie afleidde.

De 18^e oktober heeft het 7^e zijn gevechtsstelling op de Eendrachtsbrug aldus ingenomen, dat het IIe bataljon stroomaf-, het Ie stroomopwaarts van die brug ligt en het IIIe in reserve blijft.

In de loop van de ochtend nadert de vijand en krijgt contact met de aan de rechterflank aansluitende verdedigers, die van het 6^e regiment. In de sector der uitgezette hoofdwachten vallen weldra de granaatkartetsen en in het noordelijk deel, bij het kanaal van Passendale trekken de kleine posten van het 6^e linieregiment, bij Rattevalle uitgezet, zich op hun hoofdwacht terug. Een uur later wordt Mannekensvere met de witte rookpluimen van het vijandelijk geschut overdekt en valt een vijandelijk bataljon met “de gewone stoutmoedigheid” aan op de noordelijkste hoofdwacht, die langzamerhand moet wijken. Kwart over elf wordt ook de andere hoofdwacht heftig aangevallen, zodat hij weldra terugtrekt op het bruggenhoofd van de Eendrachtsbrug. Zuidelijker snellen ook Duitse aanvalscolonne vooruit om het bataljon aan te vallen, dat bij Spermalie is geplaatst door de 1^e divisie.

Doch wanneer de vijand het noorden van Mannekensvere heeft bereikt gaan de Belgische mitrailleuses bij de Eendrachtsbrug zo verwoed aan het ratelen op de op 900 meter voortrukkende vijand en openen een aantal secties der verdedigingslinie van het 7^e zulk een verwoed snelvuur, dat de vijand aarzelt, gestuit wordt en genoodzaakt wordt zich in te graven. Gelijktijdig neemt de artillerie

het noordelijk deel van Mannekensvere onder vuur en de vijand is aan de plaats vastgenageld.

Tegen de middag wordt het Duits kanonvuur op de linies van het 7^e gericht en komen de eerste granaten neer op de loopgraven, die in de dijk van de IJzer zijn gedolven. De Belgische batterijen antwoorden uit de 7.7-vuurmonden. Het bombardement van St. Joris is begonnen.

Niettegenstaande de hageljacht van projectielen, die de Duitsers op St. Joris doen neerkomen, houden de Belgische batterijen hun vuur op het noordelijk deel van Mannekensvere gericht en als blijkt, dat het vuur aldaar grote uitwerking heeft, verandert de 26^e batterij plotseling van stelling, sleept de kanonnen in een weide, waar, hoewel volkomen ongedekt, onbevreesd post wordt gevat. Een razend vuur zendt een regen van brisantgranaten op de Duitse schuilplaats in het noorden van Mannekensvere. Aan de infanterie wordt bevolen zich tot een stormloop gereed te houden.

Even voor zes uur snelt majoor Evrard met twee compagnieën van het IIIe bataljon, vergezeld door de afdeling machinegeweren bij de Eendrachtsbrug het terrein is. Maar de Duitsers, die de toegangen tot Mannekensvere bezet hebben, nemen de infanterie onder vuur. Deze verspreidt zich en dringt eerst langzaam op het dorp aan. In de duisternis worden de pogingen voortgezet en om elf uur 's avonds is een stevige positie in het westen ingenomen en zijn de buitenste huizen van het dorp bereikt. De buitengewoon glibberige bodem en de noodzakelijkheid om de munitievoorraden aan te vullen, doen majoor Evrard besluiten met de aanval tot de ochtend te wachten.

De 19^e oktober, even na het doorbreken van het ochtendlicht, wordt het offensief voortgezet, maar het blijkt al spoedig, dat de Duitsers versterking hebben ontvangen aan infanterie en mitrailleurs. Er wordt dan ook om steun gevraagd.

Inmiddels wordt het oorverdovend kanongebulder met nieuwe macht voortgezet, en de om negen uur ter versterking uitgezonden compagnie wordt in een vlaag van granaatkartetsen gewikkeld. Zij aarzelt, vooral als haar commandant Dungalhoef, dodelijk getroffen, valt. Maar, blijkbaar uitstekend omkaderd, dringt zij toch vooruit en springt weldra over sloot na sloot en nadert reeds het detachement Evrard. Deze ziet de onmogelijkheid in om in die regen van projectielen nog enige munitietoevoer te verwachten. Hij geeft het bevel tot terugtrekken. Maar deze terugtocht vereist veel beleid. Toch gelukt het aan het detachement van schuilplaats tot schuilplaats terug te kruipen, 800 meter ver, tot aan het bruggenhoofd. Men trekt eindelijk in goede orde de Eendrachtsbrug over en de allerlaatste man is een aan de schouder gewond officier: commandant Evrard. Evenwel leverde deze terugtocht de vijand niet de kans nu zelf op te dringen, want, hoewel zelf hevig onder vuur, dekt de Belgische artillerie niet alleen de aftocht, doch veegt zo fel door het terrein, dat de Duitsers in hun schuilplaatsen moeten blijven.

Vooraf tegen elf uur had de 25^e batterij het hard te verantwoorden, door een laag granaatkartetsvuur van zes veldstukken, terwijl tegen twaalf uur de 26^e batterij in de flank wordt genomen door een Duitse batterij van 13,5 cm.

Sinds de middag verdubbelt het vijandelijk artillerievuur nog in hevigheid, als voor goed het zwaar kaliber in werking is gebracht.

In de middag neemt het bombardement van uur tot uur in kracht toe en de Eendrachtsbrug, die even te voren door de genie is opgeblazen, de loopgraven in de dijk en St. Joris hebben hevig te lijden van de projectielenregen. Maar onder het geluid der uiteenknallende granaten en de zware ploffen der ineensstortende huizen, werkt de infanterie voort aan het onderhoud der verschansingen. Het bombardement der zware artillerie blijkt echter onmachtig aan de kleine Belgische batterijen het zwijgen op te leggen. In de avond wordt gemeld dat bij St. Pieterskapel een vijandelijke trein bruggenmaterieel is aangekomen. Ook het voortduren van het artillerievuur wijst op een nachtelijke aanval. Het 7^e linieregiment ontvangt bevel gereed te blijven, in de gevechtsstellingen en gelijke order wordt gezonden aan het bij Ramskapelle geplaatste 9^e en 14^e regiment.

Als de dag eindigt is men druk in de weer de munitie en proviand aan te vullen, en de brancardiers vooral hebben een moeilijke taak, want thans zijn 7 officieren en 200 soldaten buiten gevecht.

19 oktober vangt aan, zelfs de ochtend van die dag wordt bereikt zonder aanval. De batterijen ontvangen versterking van de 28^e batterij (onderluitenant Colson) en de sectie neemt stelling bij de Eendrachtsbrug, zij gaat instemmen met een niet overmatig kanongedonder, waarbij het die dag bleef.

20 oktober echter gaat de artillerie weer met ongebreidelde kracht aan het voortdreunen. Van zes uur 's ochtends af met zulk een hevigheid, dat weldra in St. Joris geen heel huis meer is te vinden. De vijandelijke infanterie werkt onder het vuur der Belgen onverstoort voort aan hun loopgraven. Ook die dag geen aanval. Evenwel verdient een enkel feit bijzondere vermelding, van 's middags drie uur af ontving het stroomafwaarts opgestelde

bataljon flankvuur van mitrailleuses uit enige huizen op 500 m afstand van mijlpaal 3 aan de IJzer gelegen. Onderluitenant Colson neemt op zich een stuk op de dijk te brengen, waarin hij na het vallen der duisternis slaagt. Om vier uur in de ochtend zendt hij achtereenvolgens een dozijn granaten naar die huizen, die worden weggevaagd, terwijl slechts enkele mitrailleurs aan de puinen kunnen ontsnappen.

De 21^e oktober begint tegen de middag terug het bombardement. De vijand, van loopbruggen voorzien, is onder dekking van een uitgebreid mitrailleurvuur tot op 500 m kunnen naderen. Zes compagnieën van het 14^e regiment worden ter versterking gezonden. De vrees voor een doorbraak neemt toe.

Om vijf uur ziet men de vijandelijke artillerie stelling nemen ten zuidoosten van Mannekensvere, terwijl drie bataljons vooruitrukken, gedeeltelijk ten noorden en gedeeltelijk ten zuiden van de weg naar de Eendrachtsbrug. De verdedigers der loopgraven, links, worden onder strijkvuur genomen door machinegeweren, die bij paal 3 opnieuw een schuilplaats hebben gevonden. Colson is gewond, doch luitenant Cambrelin biedt zicht aan opnieuw op de dijk stukken in stelling te brengen. Zo eindigt de dag waarop opnieuw 5 officieren en 250 man zijn buiten gevecht gesteld.

Voor de derde maal ontvangt het regiment order niet uit de gevechtsstellingen te wijken.

De 22^e oktober breekt aan. Omstreeks vier uur in de nacht jaagt luitenant Cambrelin enige dozijnen granaten naar de huizenresten aan de overzijde van de Eendrachtbrug en naar de puinen op 500 m

van paal 3. Ze treffen doel en de gevaarlijke puinen liggen weldra waar van mitrailleurs verlaten.

Bij het eerste licht reeds begint weer het bombardement en de toch reeds oververmoeide verdedigers ondergaan weer de marteling van het verdoovende gedonder.

Plotseling, om 9 uur, wordt de kanonnade onderbroken en weldra onderneemt de Duitse infanterie een nieuwe aanval. Maar ook onmiddellijk ratelt een razend geweervuur in de Belgische loopgraven en een sectie der 27^e batterij, die door onderluitenant Mattagne op de achterhelling van de dijk is gebracht, jaagt haar schroot op 700 m in de gesloten vijandelijke colonnes, daarin ontzettende gapingen veroorzakend. Ook de 25^e en de 26^e batterij, schoon zelf geducht lijdend van het vijandelijke vuur, schieten uit alle macht en de hete ontvangst doet de vijand weldra afdeinzen.

Onmiddellijk zet het bombardement weer in en de dag kruipt voort onder het juk van het zenuwvernielend artillerievuur. Als de avond valt, verwacht niemand een rustuur of een aflossing. Men begrijpt, dat ook aan het einde van de derde gevechtsdag de order zal luiden “in de alarmstelling blijven”.

Inderdaad wordt weldra een order rondgedeeld: “Nog een vierde nacht volhouden. Niet wijken, standhouden tot in de dood.” Maar tevens wordt een dagorder van de koning verspreid, welke kort en bondig luidt: “Het zevende regiment zal aan zijn vaandel het kruis van de Leopoldsorde ontvangen!”

Onbeschrijflijk is de ontroering, die zich van de moegestreden soldaten, die geen mensen meer gelijken, meester maakt. In het nachtelijk uur schallen plotseling de bravo salvo's op en de kreten “Leve de koning!” “Leve België!” De kerels met het onherkenbare

gelaat, zwart van de kruitdamp en de stofwolken, met de bemodderde en bebloede kleren, drukken elkaar de hand en spreken elkaar moed in. De bevelvoerder heeft echter nog een andere tijding ontvangen: “de Duitsers rukken bij Tervate over de IJzer en dringen bij Schoorbakke zeer hevig op.” Wat dus wil zeggen, dat hier meer dan ooit moet worden standgehouden.

De Duitsers hebben zich echter weer vooruit gewerkt en opnieuw werden in de vooravond reeds mitrailleuses opgesteld in de reeds herhaaldelijk gezuiverde puinen. In de nacht gaat luitenant Cambrelin die gevaarlijke plekken andermaal onder vuur nemen met een stuk geschut, dat boven op de dijk is gesleept.

De 23^e oktober begint het bombardement reeds met het eerste ochtendkrieken. De beschieting is zo hevig op de onmiddellijke nabijheid van de brug samengetrokken, dat het nodig is de mitrailleuses te bergen, om ze voor algehele vernieling te behoeden. “Onmiddellijk – zegt de officiële beschrijver – volgt een hevig geweervuur aan beide oevers, niettegenstaande de hagel granaten, waarvoor onze soldaten ongevoelig schijnen. Maar de vijand slaagt er in, op de dijk aan de overzijde machinegeweren op te stellen, waarvan het maaierend vuur juist over de top van de borstweringen van onze loopgraven scheert. Terwijl de Duitsers een ononderbroken mitrailleurvuur onderhouden van de ene dijk af, moeten de Belgen onder dat vuur op hun dijk de dekkende massa herstellen, de enige beschutting die voor hen overblijft.

“Met het geweer of met de schop in de hand blijven allen vol moed, ondanks de bovenmenselijke vermoeienissen tot dusver doorstaan. Geen verzwakking is nog te bespeuren, tot plotseling nieuwe vernielingswerktuigen aan de strijd gaan deelnemen, welke een verschrikkelijk werk gaan verrichten.

“Reusachtige bommen, komende van men weet niet waar en waarvan de komst door geen losbranding wordt aangekondigd, ontploffen de een na de andere met verschrikkelijk lawaai, op de borstwering en in de loopgraven, terwijl zij de manschappen de ledematen afrukken, ganse delen van de dijk stukslaan en alom dood en verschrikking zaaien.

“De toestand wordt hachelijk, vreselijk: de manschappen zijn met angst bevangen. Zowel om hun vrees te bezweren, als om, zo mogelijk, deze nieuwe vijand te kennen en te bestrijden, vraagt majoor Houart, die de (gewonde) majoor Evrard aan het hoofde van het IIIe bataljon heeft vervangen, of enig artillerieofficier bereid is de plaats te verkennen, vanwaar deze geheimzinnige moordtuigen werden gezonden. Luitenant Cambrelin beantwoordt onmiddellijk de oproep.

“Helaas, nauwelijks is deze dappere officier in de voorste loopgraaf gekomen, of een dezer helse bommen ontploft en wondt hem dodelijk. Bloedend rolt luitenant Cambrelin op de bodem van de loopgraaf, waar even later ook majoor Houart dodelijk getroffen neervalt.

“En terwijl deze twee officieren liggen te zieltogen onder de ogen van hun manschappen, die niet in staat zijn hun enige hulp te brengen, tekent een algemene aanval zich af. Ten noorden en ten zuiden is een verwoed gevecht aan de gang; hier duurt de verschrikkelijke beschieting voort, terwijl de vijandelijke schutters de Belgische loopgraven van zeer dichtbij beschieten. In de nabijheid van Tempelhof, van Mannekenvere en ook noordelijk daarvan meldt men vijandelijke troepenverzamelingen.

“Een trein met bruggenmateriaal richt zich van Schore naar Schoorbakke. Batterijen nemen stelling achter Mannekensvere, een andere batterij richt zich naar Spermalie. Overal dreigt het van uur tot uur groeiend gevaar.

“De batterijen der 7^e brigade werken onvermoeid voort. De ligging van de 25^e en de 26^e batterij is door de vijand nauwkeurig bepaald. De brisantgranaatkartetsen en granaatbommen ontploffen tot op de stukken zelf, waarvan een met volle lading door een schot getroffen wordt. Het doet er niet toe, de batterijen blijven vuren.

“In de loopgraven wakkeren de enkele overlevende officieren de moed van hun manschappen aan. Maar de zenuwen van deze laatsten hebben zoveel beproevingen doorstaan, de verliezen zijn zo zwaar geweest, dat men vreest de dreigende aanval niet te kunnen weerstaan.

“Op zijn gevechtsstelling wordt de regimentsoverste van het gevaar verwittigd: hier vraagt men om versterkingen, daar om ammunitie, overal om brancardiers. Persoonlijk gaat hij van loopgraaf tot loopgraaf de soldaten moed inspreken en opwekken weerstand te bieden tot zij het laatste offer zullen hebben gebracht. Tevens kondigt hij aan, dat hun lijden ten einde loopt, dat hedennacht het regiment wordt afgelost.”

De aanval, die men verwachtte, is uitgebleven: de 23^e oktober werd de Eendrachtsbrug niet aangevallen, alleen de kanonnade duurde voort.

’s Avonds om tien uur komt het 14^e linieregiment en een bataljon van het 4e jagers, het geheel uitgeputte regiment aflossen, welke aflossing te middernacht voltooid is. De artillerie bleef.

Ik zou te kort schieten als ik deze beschrijving van de verrichtingen van het 7e linieregiment niet besloot met te herinneren aan wat de “Courrier de l’Armée” over hun terugkeer schreef:

“In de donkere nacht, welke trilt van het kanongebulder, defileert het 7e voorbij de prachtige batterijen; het gaat naar De Panne. Bijna onherkenbaar onder hun beslijkte en gescheurde uniformen, vormen deze vermoeide mannen de prachtigste borstwering rondom hun vaandel, op de plooiën waarvan voortaan geschreven staat: “Sint Joris bij Nieuwpoort” en dat het kruis der dapperen verdiend heeft. En voor hen, die, nauwelijks gevoed, zeven dagen lang dag en nacht hebben weerstand geboden, zonder een duim grond te verliezen; voor dit regiment, dat voor de verdediging van zijn vaderland op de boorden van de IJzer in de vier aanvalsdagen 18 officieren en 600 soldaten heeft zien vallen, zonder de gewonden te rekenen, buigt het dankbare vaderland vol bewondering voor zoveel heldenmoed.”

27 mei 1915

Berlijn, 27 mei. Officiële mededeling van het grote hoofdkwartier:

Bij een verkenning ten noorden van Diksmuide hebben wij een officier en 25 Belgen gevangen genomen.

28 mei 1915

Parijs, 27 mei. Officieel bericht van hedenmiddag (met weglating van het in vorige berichten reeds medegedeelde):

De Belgische troepen hebben in de avond van 26 mei twee Duitse aanvallen, ten noorden en ten zuiden van Diksmuide, afgeslagen.

De eerste is in een tegenaanval afgeslagen, de tweede is door het vuur der Belgische troepen gestuit.

Parijs, 27 mei. Officieel bericht van vanavond: Langs het IJzerkanaal zijn bij tussenpozen artilleriegevechten geleverd. Verscheidene vinnige gevechten ten noorden van Arras hebben geleid tot nieuwe voordelen voor de Fransen.

Het gebruik van verstikkende gassen.

Londen, 27 mei. Reuters bijzondere correspondent in het hoofdkwartier schrijft dat de laatste gasaanval bij Ieper geen ander gevolg heeft gehad dan dat een groot aantal manschappen, waarvan er sommigen nog sliepen toen de verstikkende walm hen bereikte, hevig hebben te lijden gehad. Materiële winst is er echter niet mee behaald. Bijna al het verloren terrein is heroverd. Onze mannen zijn door de laatste euveldaad meer dan ooit besloten om de vijand die zulke wrede, hardvochtige methoden toepast te verdelgen, en de geest der manschappen wordt er nog meer door verbitterd.

De aanval werd maandag even voor het ochtendkrieken ondernomen. Blijkbaar was het een wanhopige poging om ons het steunpunt bij Ieper af te nemen, want er werd veel meer walm verspreid dan bij vroegere aanvallen. Ooggetuigen verzekeren dat de wolk op sommige plaatsen 40 tot 50 voet hoog was, terwijl de walm zo scherp was dat men op 3 mijl afstand nog respirators moest dragen. Velen beweren zelfs dat de uitwerking van het gas tot op 10 mijl van Ieper werd gevoeld.

Het merendeel der manschappen die de tijd hadden om hun respirators voor te binden, hadden er zo goed als geen hinder van, doch een groot aantal werd verrast en kon niet meer van de

respirators gebruik maken. Misschien waren er ook wel, die er hun tegenwoordigheid van geest bij verloren. Een regiment, dat zich bijzonder geoefend had in het gebruik van de respirators, kwam er zonder enig verlies af. Allen zijn het er over eens dat de mannen prachtig stand hielden tegen het gas, waarop ze in het geheel niet waren voorbereid. De vijand, hopende dat het gas onze mannen in de duisternis zou verrassen, dacht onze linie te zullen doorbreken, maar hij bemerkte spoedig zijn misrekening.

Het hulphospitaal bood een vreselijke aanblik. Geneesheren verzekeren dat ze nooit iets ellendigere hebben gezien dan dat krachtige mannen in de bloei van hun leven plotseling zijn neergesmaakt door een macht die ze niet kunnen weerstaan. Enkele dappere kerels deden hun uiterste best om hun benauwdheid te verbergen, maar hun zwoegende borst en schrapende keel spraken voor zichzelf. Het hospitaal was vol hoestende, brakende en kokhalzende mannen. Sommigen waren er zo vreselijk aan toe, dat ze de geneesheren en verpleegsters toeschreeuwden hen toch neer te schieten. Er waren er die zich aan de keel rukten om verlichting te krijgen. Anderen lagen machteloos neer, te uitgeput om de ongelijke strijd voort te zetten.

De behandeling is eenvoudig. Het enige wat men kan doen is het toedienen van ammoniumcarbonaat, opgelost in water. In erge gevallen kan tijdelijke verlichting worden gegeven door toediening van zuurstof.

De verschijnselen van de gaspatiënten zijn naar het schijnt in drie soorten te verdelen. De acute vergiftiging, de eerste uitwerking van het gas, wordt na ongeveer twee etmalen gevolgd door een periode van rust. In de meeste gevallen herstelt de patiënt na die periode,

doch in erge gevallen treedt er acute bronchitis op, veelal met dodelijke afloop.

Belgische batterijen te Nieuwpoort en Sint-Joris.

Wij nemen uit de Legerbode – de Nederlandse uitgave van de Courier de l'Armée – die geregeld onder het Belgische leger wordt uitgedeeld, het volgende over aangaande de gevechten, in oktober geleverd:

De 2e legerdivisie was belast met de zware taak om in de omstreken van Nieuwpoort en Sint-Joris, de stelling welke het Belgische leger had ingericht, te verdedigen. De regimenten van de infanterie ontvingen van de artillerie een bijzonder merkwaardige ondersteuning.

Op het ogenblik dat, op de 17^e oktober, de eerste schoten van de beginnende veldslag in de sector welke ons bezig houdt worden afgevuurd, vindt men er geen andere artillerie dan de drie groepen van de 5^e, 6^e en 7^e gemengde brigade (de divisieartillerie van de 2^e legerdivisie vergezelt de brigade van admiraal Ronarch). Het duurde echter niet lang of deze batterijen werden versterkt door twee groepen van de 3^e legerdivisie. Het geheel van deze artillerie kan aanzien worden als verdeeld in drie groeperingen.

De eerste, bij Sint-Joris, werd gevormd door de batterijen van de 7^e brigade met een sectie van de 5^e. Bij het aanbreken van de dag, op de 19^e oktober, bracht de 45^e batterij van de 3^e divisie, aan de verdedigers van Sint-Joris haar krachtige steun.

Een weinig meer naar achter, in de omstreken van mijlpaal 13, op de weg van Ramskapelle naar Nieuwpoort, vinden wij vervolgens de 28^e en 29^e batterij van de artillerie der 5^e gemengde brigade. De 18^e

oktober, 's avonds, werden zij versterkt door de 44^e batterij, welke tot dezelfde groep als de 45^e behoort.

De laatste groepering tenslotte, verreweg de belangrijkste, is werkzaam ten westen en ten noordwesten van Nieuwpoort, en in het algemeen verdeeld over het terrein begrepen tussen het driekantig bos, dat men bemerkt aan de uitgang van deze stad en de geul, die naar de zee voert.

Behalve de artillerie van de 6^e gemengde brigade, nam de 30^e batterij van de 5^e er vanaf het begin stelling, dicht bij het hoger vermelde bos, met als opdracht een sector te beschieten, waarvan de weg van Oostende naar Nieuwpoort de spil vormt. De 19^e oktober komt de 6^e batterij te paard zich erbij voegen, daar zij tot de beschikking was gesteld van generaal Daufresne de la Chevalerie, commandant van de 8^e gemengde brigade. Eindelijk, de volgende dag, de 20^e, kwam de 43^e batterij, de derde van de reeds vermelde groep der 3^e divisie, haar krachten met die der voormelde batterijen verenigen, aldus een voorlopige groep uitmakend.

Deze laatste en die van de 6^e gemengde brigade, die beiden samenwerkten aan dezelfde gevechten, vormden overigens een enkele tactische groepering, welke bovendien in betrekking was met de Engelse marineartillerie, die, werkzaam van op de zee, haar krachtadig geschut met dat van onze dappere kleine batterijen verenigde.

Een weinig later, toen rondom Nieuwpoort de slag op het hevigst was, kwam een 2^e groep van de 3^e divisie de artillerie versterken, welke opgesteld was in de sector van Nieuwpoort. Hij bestond uit de 61^e, 62^e en 63^e batterij. Stelling nemend in de nabijheid van Groenendijk, nam hij, in samenwerking met de vermelde groepen,

een werkzaam deel aan de hevige strijd, waarvan het bruggenhoofd van Nieuwpoort het toneel was.

Wij hebben de 45^e batterij van de 3^e divisie aanzien als deel makend van de groepering van Sint-Joris. Inderdaad, op 19 oktober bevel gekregen hebbend op deze plaats aan de verdediging van de IJzer mee te werken, kwam zij onder de bevelen van commandant Wery stoutmoedig post vatten op nauwelijks 250 meter afstand van de rivier. Enige goed gelegen heggen hadden hun eerst toegelaten de gekozen plaats te markeren, vanwaar zij onmiddellijk in werking traden, recht naar het oosten gekeerd en hevig de doelwitten beschietend, welke zichtbaar waren in de streek van Rattevalle en Mannekensvere. Om nochtans de volle uitwerking van het geschut te verzekeren en om de zijdelingse objectieven te kunnen bestrijden, welke een voortdurend gevaar voor de infanterie zijn, zag de 45^e batterij zich weldra verplicht het masker gedeeltelijk te besnoeien en zelfs zijn linkervleugel in te trekken, aldus eigen veiligheid aan de kracht der werking opofferend.

Maar alsdan, slecht voor het vijandelijk oog beschut, duurde het niet lang voor haar stelling aangeduid was en vanaf de 20^e oktober 's morgens had zij vanwege de kanonnen van 77 en de houwitsers van 105 een hevige beschieting te verduren, welke haar verscheidene malen verplichtte het schieten te staken. Aan de stukken worden een zeker getal manschappen gewond; meer naar achter zijn een zeker getal paarden gedood; anderen, verschrikkelijk gewond, moeten afgemaakt worden. Nochtans blijft de batterij op haar stelling vastgehecht, vanwaar, telkens het vijandelijke vuur verzwakt, zij haar wel gemikte en dodelijke vlagen naar de vijand zendt.

Doch het vuur van de Duitse batterijen groeit aan in hevigheid en in nauwkeurigheid; de stelling wordt werkelijk onhoudbaar. Langer daar blijven is zich blootstellen aan een nutteloze dood en een zekere vernietiging. De commandant vraagt de toelating om van stelling te veranderen en verkrijgt ze. De 20^e oktober, 's avonds, stelt hij zijn batterij op ten zuiden van het kerkhof van Nieuwpoort.

Het is van daar dat, gedurende de verschrikkelijke dagen van 21 tot 23 oktober, zij met haar merkwaardig juist gericht vuur de hardnekkige verdediging zal ondersteunen van het 7^e linieregiment ten oosten van Sint-Joris en de tegenaanvallen gericht op Lombardsijde Grote Bamburghoeve, door de troepen van de 2^e divisie en het 9^e linie.

Rondom nochtans woedt, zonder ophouden, de hevige beschieting. Een onophoudelijke hagel granaten van allerlei kaliber, gaande van de 77 tot de 280, langs de 105, de 150 en de 210, stort neer op Nieuwpoort, op de naburige loopgraven en in de nabijheid zelf van onze batterij. Deze houdt stand, ondanks de nieuwe verliezen die zij heeft geleden, en gaat dag en nacht met haar krachtige werking voort.

De 23^e oktober is zij in volle werking, wanneer een Taube haar overvliegt en een vuurpijl afschiet, aanduidend dat de stelling gevonden is. Onmiddellijk wordt het wel gemikte vuur van kanonnen en veldhouwitsers op haar gericht. Door deze laatste beschoten, telkens zij het vuur opent, is de batterij opnieuw verplicht het schieten te onderbreken en het personeel zelfs in te graven; maar dit weerstaat in zijn dekkingen onbewogen aan het bombardement en herneemt zijn dienst aan de stukken zohaast er een rustpoos intreedt.

Op 24 oktober nochtans heeft de heldhaftige tegenstand der onzen de vijand niet langer kunnen beletten vooruit te rukken. De IJzer is op verschillende punten overtrokken en de 45^e batterij is verplicht te wijken. Om haar terugtrekkende beweging uit te voeren, is zij verplicht de bruggen van Nieuwpoort over te trekken, welke reeds sedert verscheidene dagen door de zware Duitse artillerie beschoten worden.

De toestand is hachelijk. De voorbereidselen tot het vertrek worden nochtans met de grootste kalmte uitgevoerd. Commandant Wery wist overigens, met zeldzame behendigheid, gebruik te maken van een zeer gelukkige onderbreking in het vijandelijke geschut, om de dodelijke zone te doortrekken, en geheel zijn volk en materieel, in volkomen orde, tot aan gene zijde van Nieuwpoort te brengen.

Vanaf de volgende dag was de 45^e batterij aan de dagorder van het leger gesteld. Een weinig later verkreeg zij het zo dapper veroverde recht, op de schilden de naam van het dorp Sint-Joris te schrijven, in welks nabijheid zij zoveel onversaagdheid en ongewone kracht aan de dag legde.

31 mei 1915

Berlijn, 30 mei. Ambtelijke mededeling uit het grote hoofdkwartier:

Na een voorbereiding door een artilleriebeschieting van 10 uur deden de Fransen oostelijk van het IJzerkanaal een aanval op onze stellingen ten noorden van de Hondthoeve. Tegen middernacht was de aanval over de gehele linie afgeslagen onder zware verliezen voor de vijand. Een aantal zoeaven, waaronder manschappen van vier verschillende regimenten, werd gevangen genomen.

Parijs, 30 mei. Het officiële avondbericht luidt:

Wij hebben alle Duitse loopgraven op de rechteroever van het IJzerkanaal in het district Pilkem genomen, 50 gevangenen gemaakt en 3 mitrailleurs veroverd.

Berlijn, 31 mei. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Bij Oostende hebben de kustbatterijen een vijandelijke vlieger neergeschoten.

1 juni 1915

Parijs, 31 mei. Officiële mededeling van hedenmiddag:

In België hebben op de rechteroever van het IJzerkanaal de Franse troepen alle Duitse schansen op de heuvel 17 genomen.

In de streek van Pilkem hebben wij een honderdtal gevangenen en 3 machinegeweren genomen.

Wij hebben daarna een tegenaanval afgeslagen.

Parijs, 31 mei. Officieel bericht van hedenavond:

Aan de IJzer zijn artilleriegevechten geleverd.

Uit soldatenbrieven.

In de Kölnische Zeitung beschrijft een soldaat de voorbereiding voor een aanval op de vijandelijke stellingen bij Ieper.

Het is onmogelijk, zo vertelt hij, de stemming onder de troepen te schilderen. Ieder wilde de eerste zijn om de vijandelijke stelling te bereiken. Hele compagnieën meldden zich als vrijwilligers voor de eerste stormcolonne. En zij, die met deze rol bedeed waren, konden nauwelijks hun ongeduld in toom houden. Zo veel

weerkundigen als in de laatste veertien dagen voor de storm waren er nog nooit geweest! Voor ons was het een veel bewogen tijd. Het ene alarm na het andere en vaak de volle zekerheid: vandaag begint het, en uren later een teleurgestelde terugmars naar de kwartieren, als de weerglazen zich weer eens valse profeten hadden betoond. Bij iedere proefalarmering steeg de strijd lust van onze soldaten, want niets prikkelt de manschappen te velde meer dan wanneer de rust door loos alarm wordt gestoord. Zo brak de 21^e april aan. Ons bataljon, dat oorspronkelijk in onze sector de eerste stormcolonne zou vormen, lag in rust en was daarom tot de niet benijdenswaardige rol van reservedivisie veroordeeld. In de nacht van de 21^e op de 22^e hadden wij ons vlak voor onze zware artillerie ingegraven en wachtten met spanning de dingen af, die zouden komen. De 22^e, tegen vijf uur 's middags, kwam het bevel ons gereed te houden en een half uur later riep een majoor mij in het voorbijgaan toe: nu begint het! Ik nam mijn kijker, klom op een hoogte en keek in de richting van de loopgraven.

Onze zware artillerie begon. Een hagel van granaten wierp zij over de vijandelijke stellingen. Nu kwam er telkens telefonisch bericht aan de artillerie, die het onmiddellijk aan de troepen meedeelde. We zijn er doorheen, heette het, en reeds ratelde een batterij veldgeschut naar voren. Onze compagniecommandant kwam aangedraafd zo hard zijn lange benen konden lopen. "Zeg de compagnie dat L. genomen is." Ik deelde het de manschappen mee. Zij werden steeds onrustiger. Zonder bevel gekregen te hebben, stonden ze bij de geweren en namen ze hun bagage op. Verlangend keken ze naar de groep officieren, die een vijfentwintig passen verder om de majoor geschaard stonden. Daar kwam een ordonnans. "De compagnieën bij de geweren." Ik moest bij de majoor komen als aanvoerder. Ik had dus de eer als eerste van het bataljon de opmars te beginnen. Zingend gingen we op weg.

De zon stond nog vrij hoog aan de hemel, toen we naar onze gevechtspositie gingen. Met eigenaardige gevoelens gingen we door de velden en dorpen, die wij tot nu toe in de dikke duisternis met de grootste voorzichtigheid hadden moeten betreden, omdat zij geheel door het vuur bestreken werden. Het was juist één uur na het begin van de aanval. “Weet ge, zegde mij de majoor, dat onze pantsertrein reeds door L. gereden is?”

Sneller ging het nu voorwaarts. Op een hoogte, waar talloze granaatkuilen en uitmonsteringsstukken een oud gevechtsterrein kenmerkten, was een zware batterij opgesteld, en wachtte ternauwernood tweehonderd meter achter de loopgraven op het ogenblik, waarop zij mee kon gaan spreken. Hier was in een stukgeschoten hoeve het nieuwe kwartier van de kolonel en de majoor. Onze compagnie moest zich met de rest van het bataljon in een naburig bosje ingraven. Ik kon niet nalaten op het dak van de ruïne te klimmen en het slagveld te overzien. In de schemering zag ik echter door mijn kijker slechts onduidelijke schaduwen. Mijn oor ving infanteriegeknetter en het donderen der kanonnen op. Een akelig geluid als een weeklucht klonk door de lucht. In de verte stegen lichtkogels op. Witte en rode, kort na elkaar. Dat was het teken, dat onze troepen er doorheen waren. Ik ijldde naar de majoor, “Majoor, het bepaalde punt is bereikt, zoeven is het signaal gegeven.” Op hetzelfde ogenblik ging de telefoon. Een minuut later draafde ik wat ik kon over het veld naar het bataljon, dat juist begon te graven en even later gingen de vier compagnieën naar voren, de vuurschijn en het slaggewoel tegemoet. Met inspanning van alle krachten ging het voorwaarts. Binnen een paar minuten waren we onze loopgraven voorbij. En nu kwamen we op vijandelijk gebied. Onze stellingen lagen hier maar honderdvijftig of tweehonderd meter van elkaar. De vijandelijke loopgraven liepen gedeeltelijk langs de weg en waren ten dele met water gevuld. Langs de weg

lagen de eerste doden. De eerste gevangenen kwamen wij tegen. Oude manschappen, geen trotse zonen van de Grande Nation. Tussen hen in zwarten in bonte kleding met een uitdagende glimlach op de dikke lippen. Op wagens en in karren zaten vrouwen en kinderen van Belgische burgers gehurkt, die achter het front werden gebracht. Ruige handen sprongen om de treurige optocht heen, die spookachtig verlicht werd door brandende hoeven. Als in een bioscoop trokken al deze tonelen aan ons voorbij, terwijl wij in de nacht marcheerden, steeds maar door. Artillerie- en munitiecolonnen haalden ons in. De staf van een regiment galoppeerde naar voren. De ellende kwam ons tegemoet. Gevangenen, burgers en militairen werden talrijker. Een kudde rundvee werd ons loeiend voorbij gedreven. Over ons heen schoot de zware artillerie schot na schot in leper ...

Londen, 1 juni. Aan de Times van het Nauw van Calais:

De verovering van heuvel 17 door de Fransen is een belangrijk wapenfeit, omdat deze een vooruitspringende hoek ten noorden van leper vormt zoals heuvel 60 ten zuiden van die stad. De Duitsers hadden de heuvel dan ook zwaar versterkt, zodra zij hem in bezit hadden gekregen.

Oostburg, 1 juni. Gisteravond om 8 uur werd van hier uit, boven België met grote snelheid varende, een groot luchtschip gezien, koersend in de richting van de Noordzee. De zeppelin voer op tamelijk grote hoogte en kwam uit de richting van Antwerpen.

Vlissingen, 1 juni. Gisteravond ongeveer half acht kon men aan het strand hier zeer duidelijk een zeppelin zien die vermoedelijk boven Belgisch grondgebied in de richting van Engeland koerste.

2 juni 1915

Parijs, 1 juni. De officiële mededeling van hedenmiddag 3 uur luidt:

In België, op het IJzerfront, artilleriegevechten.

De Belgische artillerie in de eerste IJzerslag. (16 oktober - begin november).¹

St. Adresse, 22 mei.

De tweede groep is van de aanvang van de slag af een weinig meer naar achter opgesteld in de omgeving van mijlpaal 13 op de weg van Ramskapelle naar Nieuwpoort. Daar vinden we de 28^e en 29^e batterij van de artillerie der 5^e gemengde brigade en sinds de avond van de 18^e oktober de 44^e batterij van de 3^e divisie.

De sector van bedrijvigheid van deze groep, waarover majoor van Bever het bevel voerde, strekte zich uit van de toren van Lombardsijde tot aan de molen van Rattevalle. Gebruik makend van de voordelen, welke het terrein voor de ingenomen stelling aanbood, hadden de 28^e en 29^e batterij ijverig gewerkt om een veldwerk te maken en hun stukken in te graven, beschermd door borstweringen van zes meter dikte, terwijl in de nabijheid der vuurmonden beschuttingen werden aangebracht voor de manschappen.

Voorlopig volg ik het officieuze relaas op de voet: “De 18^e oktober opende de 29^e batterij het eerste het vuur op de vijandelijke infanterie, die langs Rattevalle aanrukte, en joeg een compagnie

¹ De correspondent geeft hier het vervolg van het verhaal, dat wij in ons vrijdagochtendblad uit de Belgische Legerbode hebben overgenomen. De artillerie was in drie groepen opgesteld. De lotgevallen van de eerste groep, opgesteld bij Sint Joris, hebben wij vermeld.

uiteen, welke door deze vlaag werd verrast. De 28^e nam een Duitse batterij, opgesteld ten noorden van de weg van Westende naar Middelkerke, onder vuur en bracht haar tot zwijgen. De twee batterijen zetten vervolgens hun schieten voort op verscheidene door de vijand bezette hoeven.

“’s Avonds werd de sectie van onderluitenant Colon ... (zie vorige brieven) te Sint Joris bij de Eendrachtbrug gedetacheerd, terwijl de 44^e batterij van de 3^e legerdivisie aan de groep van majoor van Bever de steun van haar drie stukken kwam brengen.

“De 19^e overstroonden de batterijen met hun projectielen de omstreken van de weg naar Nieuwpoort, waar de vijand zich tussen de mijlpalen 2 en 3 heeft verschanst. Vervolgens, terwijl de 28^e voortging met de vijandelijke batterij te bedwingen, welke tussen mijlpaal 11 en de weg naar Westende was opgesteld, beschoten de 29^e en de 44^e uit alle macht de Rode Poorthoeve en het oude fort, dat de Duitsers met hun machinegeweren bezetten.

“De volgende dag, bij het eerste morgenuur, toen een nieuwe vijandelijke batterij zich had laten horen dicht bij de weg naar Westende, werd zij onmiddellijk in groep onder schuin vuur genomen en leed zodanige verliezen, dat zij verplicht was terug te trekken, door het dodelijke vuur van de onzen achtervolgd.

“Op dit ogenblik worden onze batterijen voor de eerste maal beschoten; het duurt niet lang, of zij hebben de vijandelijke stukken ontdekt, welke ten noorden van de Ronsehoeve zijn opgesteld, en tot zwijgen gebracht. Tegen de avond wordt aan de groep bevel gegeven om Lombardsijde en Grote Bamburghoeve, welke onze troepen na een hardnekkige weerstand hebben moeten verlaten, uit alle macht te bombarderen.”

De wijze waarop de Belgische artilleristen reeds de eerste dagen de vijand wisten te bemoeilijken en op te houden, bezorgde hun een gelukwens uit het hoofdkwartier.

In de voormiddag van de 21^e oktober wordt het vuur gericht op de zoom van het dorp Mannekensvere, doch weldra blijkt, dat de stelling der groep dermate is gemerkt, dat zij een heftig vuur kan verwachten. Een Duitse batterij van 21 cm vuurmonden doorploegt met haar moordende projectielen de gehele stelling. De verliezen zijn zwaar. Commandant Peteau wordt gedood. Een stuk vliegt door een treffer met volle laag uiteen. Toch wijkt de bezetting der stelling niet. Bij al te hevig vuur zoekt zij een ogenblik schuilplaats en herneemt dan weer het geschut bij pozen.

De volgende dag beschiet de groep een Duitse batterij, welke 's nachts heeft stelling genomen bij de weg naar Westende. Verder het gehucht Schuddebeurze en de hoeven Ronse en Grote Bamberg, die door granaten in brand worden geschoten.

Sinds het aanbreken van de 23^e worden de beschutte plekjes langs de weg Westende-Schuddebeurze onder vuur genomen, om er de infanterie te verjagen.

Inmiddels lijdt de groep reeds twee dagen geducht van het Duitse vuur. Wel is de stelling ontdekt van de batterij van 21 cm, die ten zuiden van de Blokhuishoeve blijkt opgesteld te zijn, maar men staat tegenover haar onmachtig.

De toestand in de omstreken van de Eendrachtsbrug wordt meer en meer hachelijk. De vijand, die meer ten zuiden op de linkeroever van de IJzer vaste voet verkregen heeft, oefent een krachtiger drukking uit op de uitgeputte verdedigers. Al zou de groep zich opofferen, zij moet de infanterie tot het laatste ogenblik bijstaan.

Terwijl 's nachts het 7^e linieregiment in de loopgraven wordt afgelost door het 14^e, vuurt de vijand onafgebroken door. De kritieke dag van 24 oktober breekt aan. De Duitsers zijn bij Schoorbakke over de IJzer en winnen op de westelijke oever langzaam terrein in de richting van St Joris. Aan de Eendrachtsbrug wordt verwoed gestreden. Maar de inmiddels in werking gekomen Franse artillerie neemt de gevreesde 21 cm batterij dermate onder handen, dat die vijandelijke batterij voor de groep van commandant van Bever geen bedreiging meer is. Deze opluchting geeft aan die groep de gelegenheid, met de tien kanonnen, die deze drie batterijen de 24^e nog in werking hebben, een hevig vuur op de vijand bij de Eendrachtbrug te onderhouden. In de loop van die dag worden 2500-3000 projectielen verbruikt. Hun vuur is goed gericht en helpt de vijand van de brug houden.

In de namiddag rukt de vijand ten zuiden van St. Joris vooruit en de dappere infanterie wordt nu ook in de rug bedreigd. Tegen vier uur in de namiddag is het 14^e verplicht zijn positie op te geven en de loopgraven aan de IJzer te verlaten. St. Joris is weldra door de vijand bezet.

Met grote snelheid worden de stukken der 28^e, 29^e en 41^e batterij door de manschappen uit het veldwerk naar buiten gedragen. Zo spoedig de kanonnen buiten de verschansingen zijn gebracht, worden ze, ongedekt, op de vijand gericht. Op korte afstand geven de stukken een snelvuur met ontploffende granaten op Sint Joris en op de omtrek van de doortocht aan de Eendracht, waar grote massa's vijandelijke troepen verzamelen. Vijfentwintig minuten lang braken de stukken hun schroot.

“De aanvaller wordt ter plaatse neergemaaid; vruchteloos beproeft hij door te breken te Sint Joris, waar de lijken in de puinen

opeengestapeld liggen, en het 14^e kan in goede orde achteruit trekken. Kolonel Lambert, die over het regiment bevel voert, wenst de groep van majoor Van Bever geluk, “die het vijandelijke offensief te Sint Joris tegengehouden heeft.”

“Maar de stelling van de dappere batterijen is niet meer houdbaar. Bij het vallen van de avond wordt bevel gegeven aan gene zijde van de spoorweg van Nieuwpoort naar Diksmuide terug te trekken, naar het zuidwesten van Ramskapelle, van waar zij onmiddellijk en gedurende geheel de nacht Sint Joris bombarderen en de Duitsers beletten er zich in te richten om de tegenaanval op de onzen voor te bereiden.

“Zij zullen in werking blijven tot op 28 oktober, nog van stelling veranderend, wanneer de vijand de weerstand der Frans-Belgische troepen reeds gebroken heeft en verder naar Ramskapelle oprukt. De groep neemt op schitterende wijze deel aan de verdediging van dit dorp, waarvan de naam voortaan onsterfelijk zal blijven.”

Een oorlogsdrama in de lucht.

Men schrijft ons:

De literatuur van de huidige oorlog is vol van daden van moed en zelfopoffering en niet minder van waaghalzerij.

Geen vermocht me echter dieper te roeren, geen gaf me een anschouwelijker beeld van de verschrikkingen van deze moderne oorlog, dan het volgende verhaal, afkomstig van het Belgische front.

Er was een sergeant vlieger met een luitenant waarnemer opgestegen om de vijandelijke linies te verkennen. Van de plaats waar wij stonden, konden wij al de bewegingen van het vliegtuig

nauwkeurig gadeslaan en wij deden het met gespannen aandacht. Plotseling zien wij het vliegtuig pijlrecht omlaag schieten, weer horizontaal komen en met schokken een eind van ons wegstrijken. De schokken worden geweldiger, nu hangt het tuig op de linkervleugel, het zwenkt weer naar ons toe, het keert, het wentelt geheel om en als een dode vogel stuikt het de grond op.

Wij lopen toe en vinden de luitenant dood op zijn zitbank. De bestuurder geeft nog teken van leven, wij dragen hem met de grootste voorzichtigheid naar een ambulance.

Daar bekomt hij en verhaalt hij, haast alsof hij een droom verhaalt die geen werkelijkheid zou kunnen worden:

“Gauw hadden wij onze verkenning gedaan en we keerden terug. Wij vlogen door een hagel van kogels en boven, naast en onder ons barstten de granaten uiteen. Ik zag niets meer dan de kruitdamp waar wij doorheen schoven.

Dit was niet uit te houden en ik steeg hoger. Maar pas had ik het hoogteroer in werking gebracht of daar barst een granaatkartets vlak boven ons hoofd en een ogenblik had ik het gevoel dat ons tuig aan splinters vloog en dat mijn hersens uiteen spatten. Even daarop volgde een pijnlijke waarneming, die mij innig gelukkig maakte, omdat zij mij het bewustzijn gaf dat ik nog leefde: het was of men mijn ogen doorvliemde met tien vlijmen tegelijk ... Dan verbleef ik in een donkere mist, die alle voorwerpen aan mijn gezicht onttrok.

We leefden nog. Er was nog redding mogelijk. Wanhopig hield ik mijn stuur vast. Aan richten viel niet te denken, en het enige nodige was vooralsnog in de hoogte te blijven, om te ontsnappen aan de kartetsen, die gelukkig minder talrijk waren.

Zo luid ik het vermocht, riep ik tot mijn gezel: "Luitenant, niets gebroken?" Ik kreeg geen antwoord. Ik dacht dat hij mij niet gehoord had, en ik riep nog luider, terwijl ik mij omkeerde en mijn best deed om de ogen te openen ten einde hem te zien. Niet alleen kreeg ik geen antwoord, maar alles wat ik zag was zwart! Ik was dus aan de dood ontsnapt, doch wist nu dat ik blind was. En mijn luitenant zou wel getroffen zijn, dacht ik.

Ik had nog tegenwoordigheid van geest genoeg om al het hachelijke van mijn toestand te vatten: alleen in de hoogte, misschien 1600, 1700, 1800 meter hoog, met onder mij de dreiging van het vijandelijk geschut en – de afgrond. Ik beval mijn ziel aan God. Daar vernam ik opeens weer het vijandelijk geschut en nu schoot mij de gedachte te binnen dat het mijn plicht was, als ik kon, bij de onzen te landen en aan mijn oversten de uitslag van onze verkenning mee te delen.

Het geschut hielp mij bij het richten. Ik stuurde naar de tegenovergestelde zijde. Nauwelijks ging ik twee minuten die richting in, of ik hoorde mijn luitenant, die weer zijn bewustzijn had, roepen: "He, waaghals ... naar omhoog, naar omhoog!" Ik gehoorzaamde instinctmatig en zo krachtdadig dat het vliegtuig een sprong in de lucht maakte. Ik hoorde mijn luitenant schreeuwen: "hij rukt de haan van de toren!"

Ik begreep dat wij aan een ramp ontsnapt waren, en riep terug: "Dank u, luitenant. Neem me niet kwalijk, ik zie niet duidelijk meer. En gij luitenant, zijt gij gekwetst?" – "Ja", antwoordde hij, "ik geloof dat ik goed getroffen ben. Maar pas op, gij keert terug naar de vijand. Gauw linksom. Nog meer. Goed zo. Vooruit nu maar."

Drie minuten later vernam ik weer de stem van de luitenant, doch ze was zwakker geworden: "Best ... Wij zijn bij de onzen ... Sluit uw motor af ... Zweefvlucht nu ... Zachtjes aan ... Zachtjes ..."

Toen hoorde ik niets meer, dan even daarop het krakend geluid van het vliegtuig dat zich op de grond verbrijzelde."

Toen de majoor, die dit verslag aanhoorde, zijn deelneming uitsprak over het blind worden van de vlieger, antwoordde de blinde: "Het enige wat ik bejammer, is niet meer op verkenning te kunnen uitgaan."

Berlijn, 2 juni. Officiële mededeling van het grote hoofdkwartier:

Bij Bikschote ten noordoosten van Steenstrate hebben wij een Engels vliegtuig naar beneden geschoten. De inzittenden, een Belgisch en een Engels officier, zijn gevangen genomen.

De Belgische artillerie in de eerste IJzerslag.

In aansluiting aan hetgeen een van onze correspondenten ons de 22^e mei uit St. Adresse (bij Havre) gemeld heeft (zie ons ochtendblad van heden) ontlene wij het volgende aan nr. 111 van de Legerbode, het driemaal per week verschijnende blad, dat bestemd is voor de Belgische soldaten en in het Nederlands en het Frans verschijnt.

De Legerbode schrijft:

Behalve de artillerie van de 6^e gemengde brigade, die zich in stelling bevond aan gene zijde van de geul, welke Nieuwpoort met de zee verbindt, was de 30^e batterij van de 5^e brigade vanaf het begin van de stelling gebracht bij het bos aan de boord van de weg van Nieuwpoort naar Oostduinkerke. Men zal zich herinneren, dat zij op

de 19e oktober werd versterkt door de 6e batterij te paard – welke de vorige dag Westende reeds had beschoten – en op de 20e oktober door de 43e batterij.

Onder de bevelen van commandant Merzbach vormden deze batterijen een tijdelijke groep, welke zich met die van de 6e gemengde brigade tot één enkele tactische groepering zal verenigen, onder de leiding van commandant Vereecken.

Bovendien had een artillerieofficier nog plaats genomen aan boord van een der Britse oorlogsschepen, ten einde een volledige eenheid van werking te brengen tussen de batterijen te land en die op zee.

Laat ons onmiddellijk zeggen dat de rol, door de groepering, welke ons bezig houdt, gespeeld, zo schitterend was, dat generaal Daufresne de la Chevalerie, commandant van de 6^e brigade, hun deze welsprekende lof toestuurde: “Als de batterijen een vaandel bezaten, zou ik aan de koning vragen om het te decoreren!”

Niet minder belangrijk was die, gespeeld door de groep van de 3^e divisie, toen zij op 21 oktober zich bij de vermelde batterijen kwam voegen, en met hen machtig veel bijdroeg om de Duitse aanvallen op Nieuwpoort te doen mislukken. Tot de 23^e, 's avonds, het ogenblik waarop de Franse artillerie de onze in de bedoelde sector komt vervangen, zullen de drie groepen dag en nacht in het vuur zijn, tegenover een vijandelijke artillerie, sterker in getal en sterker in kaliber, te talrijke objectieven te beschieten hebbend om ons voetvolk te ondersteunen, dat verplicht is weerstand te bieden aan de talrijke aanvallen, die tegen hun zwakke linies worden gericht, zonder er nochtans in te lukken om ze te breken.

Het is hier bijna niet mogelijk de werking te scheiden van de verschillende batterijen, wiens schootveld zich in het algemeen van af de duinenstreek tot aan het kanaal van Plassendale uitstrekte.

Van de 18^e beschieten zij de vijandelijke infanterie, welke naar onze posten sluipt, vangen de strijd aan tegen de Duitse artillerie, die dagelijks talrijker en machtiger wordt, beschieten de Ronse-, Ketsbrugge- en Rodepoorthoeven, welke de vijand in steunpunten voor zijn latere aanvallen verandert.

De 19^e is het een tweegevecht met de Duitse zware batterijen, opgesteld ten oosten van Westende, van waar zij de beschieting van Nieuwpoort, van onze loopgraven en onze artillerie beginnen. Onze batterijen schieten onverpoosd door en geven aan de vijand de indruk van een zo sterke macht, dat hij verscheidene keren aarzelt.

In de loop van deze dag richt de vijand, die zich, kost wat kost, een weg wil banen, drie opeenvolgende aanvallen op Lombardszijde, welke gebroken worden door het samengaand vuur van onze geweren, machinegeweren en kanons.

De 20^e herbegint hij met nieuwe versterkingen, zich ditmaal met bijzondere hardnekkigheid tegen de Grote Bamburghoeve wendend. Geheel de artillerie van de beide partijen schijnt haar vuur samen te trekken op deze kleine ruimte, waar alles slechts puin en as is. De Duitsers maken zich een eerste maal meester van de hoeve. Maar onmiddellijk wordt uit onze linies een zo verschrikkelijk kanonvuur op hen gericht, dat de vernietigde vijandelijke infanterie het terrein moet ontruimen; de onzen bezetten opnieuw wat er nog van de ineengestorte gebouwen overblijft. Nauwelijks zijn ze daar, of een nieuwe aanval kondigt zich aan, nog ontstuimiger dan de vorige en gepaard met een aanval op

Lombardsijde. Ditmaal worden de eenheden van het 5^e en 6^e linie achteruit gedreven van de vooruitgeschoven linie, welke zij drie dagen lang aan de verpletterende overmacht hebben betwist. Maar onze batterijen houden het door de vijand veroverde terrein onder vuur en zetten dit gedurende heel de nacht voort.

De 21^e komt de groep, gevormd door de 61^e, 62^e en 63^e batterijen van de 3^e legerdivisie, stelling nemen te Groenendijk en voegt haar stortvlagen bij die van de groepering, welke reeds in werking is, de vijand ter plaatse vastnagelend, terwijl de Duitse artillerie, opgesteld bij de weg naar Westende, verplicht is het vuur te staken en van plaats te veranderen. De volgende dag echter wordt zij eens te meer ontdekt en opnieuw tot zwijgen gebracht. Van boven uit hun luchtbal, die naar Oostduinkerke zweeft, melden de Engelse waarnemers, dat het schieten van onze artillerie merkwaardig juist is, dat vijandelijke munitiewagens in de lucht zijn gevlogen en dat een reusachtige rookzuil zich verheft boven de plaats, door de Duitse batterijen ingenomen.

Ondertussen heeft onze infanterie met bewonderenswaardige strijd lust besloten, op Lombardsijde aan te rukken. Een aanvalsgroepering werd gevormd onder bevel van kolonel Jacquet. Een weinig voor 16 uur heeft de artillerie bevel gekregen, van eerst de aanval door een beschieting uit alle macht voor te bereiden, en hem daarna te ondersteunen. De werking der batterijen is zo doeltreffend, dat de groepering van kolonel Jacquet bijna zonder slag of stoot de zoom van het dorp bereikt. Maar daar aangekomen belet een hevige geweer- en machinegeweevuur hem verder te gaan. Onze troepen graven zich in, en bij het dagaanbreken van de 23^e oktober rukken zij weer vooruit. Aan hun rechterzijde valt terzelfder tijd het 9^e linie, dat ter hulp gekomen is, de Grote Bamburghoeve aan.

En het zal, gedurende heel deze gedenkwaardige dag, een verschrikkelijke strijd zijn, van ongeëvenaarde hevigheid, terwijl Nieuwpoort onder de hagel granaten tot een puinhoop ineengesloten wordt. Steeds verse troepen in het gevecht werpende, dwingen de Duitsers de onzen langzamerhand tot wijken. Maar onze batterijen donderden zonder ophoud, en trachtten de vijandelijke artillerie te overmeesteren, terwijl zij bloedige gapingen in de gelederen van de aanvallers achterlaat, door een hevig schieten hun munitiewagens in de lucht doet vliegen en ons bewonderenswaardig voetvolk de Duitse drukking helpt te bedwingen, totdat de Franse versterkingen aankomen en, zonder zich zelfs de tijd te geven om uit te blazen, zich in de vuurgloed storten. Men ziet ze onder de regen granaten, het brandende Nieuwpoort doortrekken, om onze mannen te verwoegen, welke zij bij het vallen van de nacht eindelijk zullen aflossen.

Ook de Franse batterijen zijn in werking getreden. Hun aankomst heeft de groep van de 3^e divisie (61^e, 62^e en 63^e batterijen) toegelaten, in alle haast naar de kant van Schoorbakke op te rukken, waar de toestand ernstiger wordt.

De 23^e oktober, om 6 uur 's avonds, zullen de 6^e en 43^e batterijen insgelijks de omgeving van Nieuwpoort kunnen verlaten; een weinig later, gebruik makende van de nacht, zal de groep van de 6^e gemengde brigade insgelijks van plaats veranderen en naar het zuiden der stad, onze in de streek van Sint-Joris hevig door de vijand bedreigde troepen gaan ondersteunen.

Deze groep zal tot de 1^e november in stelling blijven ten noorden van Booitshoeke, met die van de 5^e en 7^e brigade meewerkend aan de verdediging van Sint-Joris en Ramskapelle.

Vanaf de 27^e oktober, door de Duitse artillerie opgemerkt, zal de groep nochtans dag en nacht in werking blijven onder een voortdurende beschieting van de zware artillerie. Hij zal zich bijzonder onderscheiden, en door zijn oversten geluk gewenst worden, op 30 en 31 oktober, gedurende de wanhopige en bloedige gevechten onder allen, welke geleverd worden rondom Ramskapelle, waaruit de vijand eindelijk wordt verjaagd om te blijven steken in de overstroming, welke hem helemaal zal vernielen.

Glorievolle herinneringen aan deze twee op elkaar volgende gevechten, zullen de namen Nieuwpoort en Sint-Joris naast elkander schitteren op de schilden van de groep der 6e brigade. Die der andere batterijen, 6e te paard, 30e, 43e, 61e, 62e, 63e, die werkzaam waren in de streek van Nieuwpoort, dragen deze naam als getuigenis van het heldhaftig gedrag gedurende de dagen van 18 tot 23 oktober.

3 juni 1915

Parijs, 2 juni. Het avondcommuniqué meldt: De Engelsen hebben Hooge, bij Ieper, met de bajonet genomen.

Men meldt ons uit Sluis:

De laatste tijd komen veel vliegers langs de grens. In de afgelopen nacht hebben zij een bezoek gebracht aan Brugge. Gedurende geruime tijd hoorde men de beschieting en zag men de lucht door zoeklichten verlicht.

Berlijn, 3 juni. Officiële mededeling van het grote hoofdkwartier:

Om de plaats Hooge, ongeveer 3 km ten oosten van Ieper, die door de Engelsen bezet en in sterke staat van tegenweer gebracht is, heeft zich een gevecht ontwikkeld, dat voor ons een gunstige loop neemt.

Wij hebben ons gedwongen gezien, de toren van de St. Maartenskerk te Ieper, waarop vijandelijke waarnemingsposten voor de artillerie herkend zijn, gisteren uit de weg te ruimen.

Parijs, 3 juni. Officiële mededeling van hedenmiddag 3 uur:

In België hebben de Engelse troepen met de bajonet het kasteel Hooge bij Zonnebeke genomen.

Aan de IJzer; de Belgische batterijen te Schoorbakke en te Stuivekenskerke.

In aansluiting aan het relaas in ons vorig avondblad ontleen wij aan de (Belgische) Legerbode het volgende:

Gelijk te Nieuwpoort, gelijk te Diksmuide, had onze (de Belgische) infanterie het geluk voor Schoorbakke en voor Tervate-Stuivekenskerke ondersteund te worden door batterijen, die de zelfopoffering en de zelfverloochening tot het uiterste dreven, en meesterlijk streden tegen een artillerie, die over elke meerderheid, behalve dapperheid en tactische bekwaamheid, beschikte.

Gedurende de eerste periode van de veldslag, het is te zeggen tot het ogenblik waarop de IJzer zal overgetrokken worden, zullen de batterijen van de 1e en de 4e divisie in stelling zijn tussen de rivier en de spoorweglijn van Nieuwpoort naar Diksmuide.

De groep van de 3e gemengde brigade (4e, 5e en 6e batterij) bevindt zich het meest naar het noorden, bij de Rodesterktehoeve, op

ongeveer 2 km ten oosten van Ramskapelle, hebbende één van haar batterijen – de 4e – vooruitgeschoven bij de Grote Hemmehoeve.

Ten zuiden van deze groep is die van de 4e brigade opgesteld – dezelfde die zich reeds te Halen en de Kwatrecht met lauweren heeft bedekt. – De 7e en de 9e batterij zijn opgesteld in de nabijheid van de hoeve Oosthof, ten zuidwesten van Ramskapelle; de 8^e, eerst dicht bij de spoorweg geplaatst, zal zich, om met meer vrucht werkzaam te zijn, naar de Grote Beverdijk begeven, en van daar naar haar oude stelling terugkeren.

De zes andere batterijen van de 1e legerdivisie hebben zich dicht bij de IJzer opgesteld, de groep van de 2e brigade (1e, 2e en 3e batterij), op één kilometer ten zuidwesten van de brug van Schoorbakke, de divisiegroep (10e, 11e en 12e batterij, met een zware houwtser van 10,5 cm) op 500 meter achter de huizengroep van dezelfde naam. Meer ten zuiden, eindelijk, zijn er zes batterijen van de 4e legerdivisie (de 59e, 60e, 67e, 70e, 71e en 72^e) opgesteld, in de streek van Stuivekenskerke.

De 23^e oktober, 's namiddags, op het hachelijk ogenblik dat de vijand, die zich de vorige nacht reeds meester gemaakt heeft van de overgang te Tervate, ook de verdedigers van Schoorbakke achteruit dringt, zal de groep van de 3^e divisie (60^e, 61^e en 62^e batterij), welke wij reeds hebben zien deelnemen aan de verschrikkelijke gevechten voor Nieuwpoort, de artillerie van de 1^e divisie komen versterken. Hij zal stelling nemen bij het kruispunt van de weg naar Diksmuide en de weg naar Booitshoeke, achter de spoorweg, waar weldra al de batterijen zullen moeten terugtrekken. Daar zullen zij met bovenmenselijke inspanning voort vechten, om onze infanterie te ondersteunen die, voet voor voet, met behulp van de Fransen, heldhaftig het terrein aan de linkeroever van de IJzer aan de

Duitsers betwist; eindelijk zullen zij meewerken aan de verdediging van de stelling zelf, welke door de spoorweg gevormd wordt, waar zij dag en nacht in werking zullen zijn, tot de gehele uitputting, wedijverend in zelfopoffering en volharding met de prachtige infanterie.

De geest, die onze batterijen bezielt, is een geest van zelfopoffering. Hun opdracht is, onze infanterie, kost wat kost, te ondersteunen: zij bestaat er niet in de vijandelijke artillerie te bestrijden, die te machtig is, zodat men niet kan hopen ze te bedwingen. Wat men moet doen is zoveel mogelijk het vuur van de tegenstrever van onze infanterie afleiden, het is het vijandelijke voetvolk met schroot overgieten om hun vooruitgang tegen te houden: het is het moraal der onzen goed houden door voortdurend de stem van het kanon te laten horen en door welgemikt geschut de uitwerking van hun vuur te laten zien.

Van al de voorbereidselen tot het gevecht worden 2 secties, de ene van de groep der 3^e gemengde brigade, de andere van de divisieartillerie, aan gene zijde van de IJzer gedetacheerd, waar zij de offensieve verkenningen vergezellen welke door de mobiele troepen op Leke en Sint Pieterskapelle worden gericht. Zij volbrengen hun moeilijke zending met wilskracht en koelbloedigheid. Sedert het oogenblik waarop de vijand onze vooruitgeschoven stellingen aanvalt, geven de batterijen van de 1^e en de 4^e divisie het bewijs van een merkwaardige bedrijvigheid. Blootgesteld aan een hevige beschieting, soms zelfs aan het vuur van de vijandelijke infanterie, soms wrede verliezen lijdend, verplicht zich te ravitailleren onder het vuur, hun telefonische verbindingen ieder oogenblik gebroken ziende, talrijke objectieven te bestrijden hebbende, een buitengewoon grote hoeveelheid munitie verbruikend, zullen de batterijen ondanks alles in het vuur

blijven, dag en nacht, de mannen letterlijk slapend op hun stukken, soms zodanig vermoeid dat men zich afvraagt hoe het mogelijk is aan een dergelijke inspanning te weerstaan gedurende tien, vijftien, twintig dagen achtereen.

Enige bijzonderheden, gedurende de loop van het gevecht, zouden volstaan om het prachtig gedrag te doen uitschijnen van de artillerie, die meer dan eens letterlijk de toestand door haar ontembare wilskracht heeft gered.

Welke hun uitwerking was? Ziehier de tekst van een onderschept bevel, getekend door de commandant van de 5^e Duitse reservedivisie, welke deel uitmaakt van het IIIe legerkorps:

“De 6^e reservedivisie moet door een schuin vuur van haar batterijen houwtisers de vijandelijke artillerie ten zuidoosten van Schoorbakke tot zwijgen brengen, en bijzonderlijk de batterij, die van uit de bocht van de IJzer, ten zuidoosten van Schoorbakke, het vooruitrukken van de 5^e reservedivisie belet.”

Deze artillerie, die kost wat kost moet vernietigd worden, is de groep van de 2^e gemengde brigade, die ondanks het vijandelijke bombardement, tot de 4^e november, voor Schoorbakke en Ramskapelle in werking zal blijven, en vervolgens, van de 4^e tot de 6^e, zal meewerken aan de te Nieuwpoort geleverde gevechten.

Hun wilskracht? Zie de batterijen van de 5^e brigade, die de 23^e, toen de IJzer overschreden was, tot terugtrekken verplicht, om de aftocht te beschermen, nochtans twee stukken naar de Violethoeve zenden op 800 meter afstand van de waterloop, onder bereik van het geweervuur van de vijand, ten einde de oevers met hun vlagen schroot in de flank te beschieten. De groep vraagt van zijn troepen een zo hevig vuur, het bombardement van de zware Duitse stukken

is zo geweldig, dat het één na het andere de kanonnen van de 4e en de 6e batterijen buiten dienst gesteld worden; de 26e oktober, wanneer men het terugtrekken naar de spoorweg zal moeten dekken, heeft nog slechts de 5e batterij kanonnen die tot vuren bekwaam zijn. 's Avonds zullen er in de gehele groep slechts twee kanonnen in de vuurlinie blijven.

Hetzelfde toneel, in de groep van de 4^e brigade. Gedurende het overtrekken van de IJzer, vooraleer zich terug te trekken achter de spoorweg, zullen de 7^e, 8^e en 9^e batterijen ter plaatse blijven, de vijandelijke vooruitgang door een hevig geschut tegenhoudend, hun stelling slechts verlatend wanneer het laatste der te veel gebruikte stukken niet langer zal werken.

Hoe zwaar soms hun verliezen waren? Zie de divisiegroep van commandant Tilkens. De projectielen van de zware Duitse artillerie vallen zo dicht rondom haar, dat het gehele personeel van de houwtser van 10,5 cm gedood of gewond wordt; ook aan de batterijen zijn de verliezen groot; op 4 dagen werden 85 paarden van de groep gedood; één enkele vijandelijke granaat velt er 19 met één slag.

Nochtans blijven de batterijen onverstoort in werking. Wanneer het uur van de onvermijdelijke terugtocht zal slaan, en de groep de omstreken van Schoorbakke verlaten moet, trekt zij op stap terug, in volkomen orde, om wel aan de infanterie te tonen dat deze nog op haar kan rekenen. Gedurende 7 dagen en 7 nachten zijn commandant Tilkens, zijn adjunct en zijn batterijcommandanten in de loopgraven aan de IJzer zelf gebleven, van daar het schieten bestuderend per telefoon, estafette of signalen, dikwijls zelfs de stoutmoedigheid zover drijvend om, in volle gevecht, boven op de

dijk te stijgen om beter de bewegingen van de vijand en de uitwerking van onze vlagen waar te nemen.

4 juni 1915

De ooggetuige in het Engelse hoofdkwartier beschrijft een gevecht bij het kasteel Hooge, ten oosten van Ieper. Men had gezien, dat een 50-tal Duitsers in kaki de stallen waren binnengegaan. Machinegeweren werden op de deur gericht en houwitsers beschoten toen de stallen. Zodra de Duitsers naar buiten stormden werden zij door de machinegeweren neergemaaid. Er vielen er 27. Zowel officieren als soldaten van de Duitsers hebben het zich tot gewoonte gemaakt, zegt de ooggetuige, om kaki te dragen, dat zij gesneuvelden uittrekken.

Men herinnert zich, dat dezer dagen van Duitse zijde het dragen van Engelse uniformen door Duitse soldaten ontkend is.

De oorlogstoestand.

In het westen blijft het offensief over het algemeen gesproken aan de bondgenoten, en het succes in dat offensief blijft gering. De Duitsers handhaven zich. Dat sluit natuurlijk plaatselijke tegenslagen niet uit. Zo bij Hooge, aan de weg Ieper-Menen, 3 km van Ieper. De Engelsen hebben dit gehucht met de bajonet genomen. Dat zij het ooit verloren hadden, was ons van die zijde nimmer gemeld. De Duitsers erkennen nu het verlies van de plaats. "De plaats Hooge is door de Engelsen bezet en in sterke staat van tegenweer gebracht. Er heeft zich nu een gevecht om de plaats ontwikkeld, dat voor ons gunstig staat", dat is de inhoud van de eerste alinea van het bericht van het Duitse hoofdkwartier, dat echter, net voor ons, neutralen, het voornaamste verlies, namelijk het verlies van de plaats in een bijzin heeft teruggeschoven.

5 juni 1915

Berlijn, 4 juni. Officieel bericht van het grote hoofdkwartier:

Het kasteel en de plaats Hooge, ten oosten van Ieper, is op enkele huizen aan de westrand na, door ons in een stormaanval genomen. De Engelse tegenaanvallen zijn bloedig afgeslagen.

Londen, 4 juni. Generaal French meldt dat sedert de verovering van enkele gebouwen op het terrein der ruïne van het kasteel Hooge in de nacht van 30 mei, de Engelse loopgraven daar aan een zware beschieting hebben blootgestaan.

Er zijn voortdurend kleine gevechten geleverd. Een keer zijn de Engelsen genoodzaakt geweest de gebouwen te ontruimen, doch in de afgelopen nacht hebben zij ze heroverd.

Aan de IJzer. Diksmuide.

De (Belgische) Legerbode begint in nummer 114 een verslag van de wijze, waarop de Belgen te Diksmuide hun plicht vervulden." Wij ontlene er het volgende aan:

Na het afbreken van het gevecht te Kwatrecht-Melle, nam de brigade marinefuseliers, evenals sommige pas te Gent ontscheepte Engelse troepen, deel aan de algemene aftocht van het Belgische leger naar de IJzer. Aan de linkervleugel van de troepenopstelling geplaatst, volgde zij de weg Aalter, Tielt, Kortemark, Zarren, Diksmuide, tot in de omstreken van Tielt gevolgd door de Britse eenheden, die zich van daar naar de richting van Roeselare en verder naar Ieper begaven.

Op 13 oktober was de groep artillerie van majoor Pontus, gevormd door de 31^e, 32^e en 33^e batterijen – alsdan toebehorend aan het 2^e

regiment artillerie – gevoegd bij de brigade van admiraal Ronarch, welke zelf onder de bevelen stond van het Belgische grote hoofdkwartier. Deze groep zal integrerend deel maken van de Franse brigade tot 8 november.

Na herhaalde malen schermutselingen te hebben geleverd met de Duitse cavaleriepatrouilles, welke hen achtervolgen, en vrolijk zware etappenmarsen te hebben afgelegd, en dat dikwijls onder de regen, heeft de brigade van admiraal Ronarch op 15 oktober Diksmuide bereikt.

Op dit ogenblik wordt aan haar linkerkant de IJzer bezet door onze 4^e legerdivisie. Aan haar rechterzijde is de brigade B van de 3^e divisie, 11^e en 12^e linieregimenten, belast met het bewaken en de eventuele verdediging van de gekanaliseerde rivier, vanaf mijlpaal 19,5, waar de rechterflank der marinefuseliers ophoudt, tot aan en met inbegrip van het oude fort Knokke, op de plaats waar het kanaal van Ieper in de IJzer loopt.

De brigade, aangevoerd door de dappere kolonel Meiser, later tot generaal bevorderd, behield deze zending tot op de 19^e oktober 's morgens, op welke datum zij de marinefuseliers zal gaan vervangen in de bezetting van het eigenlijke bruggenhoofd, dat voor Diksmuide was aangelegd. Gedurende deze drie dagen zal zij niet te strijden hebben; slechts enkele granaten en granaatkartetsen zullen de 16^e, 17^e en 18^e oktober door de vijand afgevuurd worden op de linkerkant van de linie, welke door een compagnie van het 12^e wordt bezet. Het is het kanonvuur, dat de offensieve verkenning vergezelt, welke de Duitsers naar Diksmuide doen, en welke door de marinefuseliers flink werd onthaald.

De aldus aan de brigade Meiser verleende verpozing werd ruimschoots gebruikt om aan de troepen een weinig rust te geven, welke zij zozeer nodig hadden. Zij droeg er vooral toe bij, om het moraal te verbeteren en te versterken van de manschappen, welke noodwendig door de lichamelijke vermoeienissen en nog meer door de gebeurtenissen, moesten beïnvloed zijn: het gedwongen prijsgeven van Antwerpen, waar men zoveel beproevingen had doorstaan, zonder er in te slagen over de vijandelijke macht te zegevieren; de lange en moeilijke aftocht in het slijk en onder de regen; het ontruimen van de laatste provincies, welke nog vrij bleven van de Duitse bezoedeling; de vlucht van de verschrikte bevolking, die, onze soldaten voorbij ziende trekken, in alle haast hun plunje bijeenbinden om bleek en neergeslagen dezelfde weg te volgen. Welk een ongemeen neerdrukkend schouwspel, dat van deze arme lieden, wiens wanhoop bij de onzen de smartelijke wroeging wekt, hen niet tegen de inval te hebben kunnen vrijwaren.

Maar van het ogenblik af, waarop men voor goed heeft stand gehouden, begint de moed bij de manschappen terug te komen. In het kantonnement doen de officieren, wiens zelfverloochening prachtig is, al wat zij kunnen om aan de soldaten al het mogelijke comfort te geven. Zij leggen een onverdroten ijver aan de dag, vergeten hun eigen vermoeienissen en hun eigen vrees om de vrolijkheid in de rangen te doen herleven, om aan de mannen, welke zij geen ogenblik verlaten, al het nodige vertrouwen terug te geven. Zij slagen er in op prachtige wijze. Luide toejuichingen onthalen de lezing van de prachtige, trillende proclamatie van de koning. Het hoofd van het leger kan voortaan meer dan ooit op zijn mannen rekenen; het 11^e en 12^e linieregiment van de dappere "ijzeren divisie" hebben al de moed teruggewonnen, die hen voor Luik en te Haacht bezielden.

Hun officieren verzekeren dat de stelling op de IJzer een van de beste is die men kan vinden. Bijzonderlijk in de nabijheid van Diksmuide is het terrein gunstig voor de verdediging; de soldaten zelf stellen vast, dat de dijk een uitstekende beschutting biedt, dat er ruime schootsvelden bestaan en dat men met enige arbeid de stellingen nog steviger zal maken. En van ganser harte zetten zij zich aan de arbeid, vertellen weer moppen, terwijl zij delven in de goede aarde, welke zij gezworen hebben tot aan de laatste druppel bloed te verdedigen.

Overigens zijn zij niet meer alleen. Onze mannen weten dat, behalve de marinefuseliers, hun burens, die met hen verbroederen, wiens goede luim, wiens lichaamskracht en wiens kalmte een genot voor het oog en voor het hart zijn, belangrijke versterkingen in aantocht zijn, dat op hun rechterzijde de Franse cavalerie werkzaam is, terwijl meer ten zuiden, bij Ieper, de Britse troepen het terrein bezetten.

Hoe zouden zij nog aan de uitslag twijfelen? De steun van de bondgenoten is geen ijdel woord. Op 19 oktober, wanneer in het heldere en vrolijke morgenzonlicht de brigade in Oudekapelle bijeenkomt, alvorens het bruggenhoofd te Diksmuide te gaan bezetten, ziehier een kleurrijke en schitterende colonne van 1500 Algerijnse ruiters. De krijgshaftige houding der Arabieren is prachtig; trots op hun vurige paarden gezeten, in hun schilderachtige uniformen, rijden de mannen met bronzen gelaatskleur levendig en vlug voorbij. Zelf worden zij door geestdriftige hoera-kreten begroet. Het is een prachtig tafereel, vol kleur, vol leven, vol kracht en helder vertrouwen. De kreten "Leve Frankrijk! Leve België!" joelen dooreen en trillen in de lucht, aangeheven door duizend vurige, jonge borsten.

Plots, terwijl de cavaleriecolonne halt houdt aan de uitgang van het dorp, heft de fanfare van het 11^e linieregiment de mannelijke akkoorden van een luide en hartstochtelijke Marseillaise aan. Het staal van sabels en bajonetten schittert lijk een bliksemschicht in de zonnestralen, terwijl onbeweeglijk, in positie, het hart kloppend van de geweldigste ontroering, al deze mannen, van wie zoveel, helaas, weldra met hun bloed de aarde rood zullen vlekken, luisteren naar het grootse hymne dat daar machtig oprijst in de heldere lucht.

Gedurende nog een uur zullen onze soldaten zich verheugen met te kijken naar het kampement, dat de Arabieren ten noordwesten van het dorp oprichten. Het is een geheel nieuw toneel voor hen, zij vermaken er zich mee lijk grote nieuwsgierige kinderen; onbekommerd voor het naderende onweer dat zich samenpakt. In de goede zon genieten zij de bekoring van het ogenblik, lachen en schertsen en wisselen allerlei schimpscheuten, terwijl zij nieuwsgierig de voorbereidselen tot de Arabische keuken gadeslaan. Maar een bevel komt toe. Rond half elf wordt de brigade Meiser gelast te Diksmuide de marinefuseliers te gaan vervangen, terwijl zij langsheen het kanaal, tot aan Driegrachten, de nodige posten moeten laten om de waterloop te bewaken (in het geheel 2 compagnieën). Iedereen heeft het vage gevoel dat ernstige gebeurtenissen worden voorbereid. Vrolijk snoert men nochtans de ransel om en na een laatste blik op het schilderachtige kamp der Arabieren zetten de regimenten zich in beweging, op weg naar Diksmuide, naar het woedende gevecht en het grootse offer.